

*XII Всеукраїнська наукова конференція
Інституту релігії та суспільства*

„Моральні дилеми бізнесу”

секція: бізнес і політика

Моральність можновладців або шлях до економічного зросту

Виконала:

студентка ФЕН-4

Національного університету

„Києво-Могилянська академія”

Факультету економічних наук

Кафедри економічної теорії

Туманова Ірина Юріївна

Дану роботу про питання якості державного менеджменту в Україні я почну з порівняння. Порівнюватиму економіки двох країн – України та Польщі, бо саме ці дві країни-сусідки, колишні заручниці соціалістичного табору, мали подібні економічні умови і майже одну точку відліку самостійності у ХХ сторіччі, з різницею у кілька років, проте темпи та наслідки їх інтеграції в світову економіку різучі, і з цього потрібно зробити висновки.

Враховуючи рівень відкритості і доступності українських статистичних джерел для пересічного шукача, для порівняння використаю звіт по цим країнам Європейського Банку Реконструкції та Розвитку за 2007 рік.

Отже, в Україні, як і в Польщі після 1989 р. відбувається падіння ВВП. Проте, якщо в останній воно припинилось вже після двох років (в 92му проявляється тенденція до зростання), в Україні переломними були лише роки 1996-2000, коли ВВП застиг нижче відмітки в 1/2 обсягу 1991 р., а потім почав повільно повзти вгору. Наслідком такої динаміки маємо 422 млрд. \$ ВВП для Польщі і 142 млрд. \$ для України (приблизно 170% та 65% рівня 1989 р. відповідно). Висновок очевидний: ми щось зробили не правильно.

Знайти пояснення допоможуть показники транзитивності економіки – по шкалі від 1 до 4.5 вимірюється успіх у різних напрямках перебудови економіки згідно з ринковими стандартами розвинених країн. Показники Польщі знаходяться на топових відмітках – від 3.25 до 4.25, якщо ж говорити про Україну, то в деяких питаннях (загального реформування інфраструктури, реструктуризації підприємств, забезпечення справедливої конкуренції) ми пасемо задніх - оцінка на рівні 2 доволі вичерпна. По деяким пунктам ситуація, звичайно, краща – по лібералізації цін та приватизації малих підприємств маємо 4. Проте, у нас збільшилась загальна сума втрачених можливостей, які ми могли використати, та не зреалізували, адже всі стовпчики, що не сягають максимуму – те, що зробив хтось інший, але не ми. Польща далеко випередила нас, навіть коли по всім показникам – якості трудових ресурсів, їх загальні кількості, природним факторам, наявності інфраструктури за часів СРСР Україна була десь навіть в кращому положенні. Даний приклад ілюструє, що прозора, зрозуміла,

направлена на покращення політика держави приносить свої результати. Проте щоб мати позитивний результат країна потребує головного. Про це – далі.

Природні закони ринкової конкуренції жорстокі: якщо фірмою керує безвідповідальне, не завбачливе керівництво – вона збанкрутує, на її місце прийдуть розважливіші конкуренти, вони займуть її частку ринку, винаймуть частину її колишніх працівників, і економічний „світ” – ринок – від цього тільки виграє, адже залишаться найкращі, що сприятиме загальному прогресу. Проте відносно країн ситуація дещо інша. Країна не може збанкрутувати - це є річ виняткова, а на практиці – суто теоретична. Позицію країни в світі, тобто територію і населення, не займуть конкуренти (про збройне втручання тут не йдеться, хоча воно може бути наслідком тотального зубожіння, наприклад - громадянська війна). Натомість країна животіє у злиднях невизначений проміжок часу, перебуває на низьких місцях у списках по показниках економічного розвитку, і на перших по рівнях корупції, нестабільності, дитячої смертності та тіньової економіки.

Єдиний шлях щось змінити на краще – поміняти керівництво на таке, що зможе розумно адмініструвати наявні ресурси, виставить для них чіткі, вивірені, логічні умови в законодавстві і забезпечить їх додержання усіма. Проте, на перший погляд це просте та логічне рішення, що задекларовано майже у всіх політичних програмах світу, на практиці виявляється рідкісною річчю. Президентами, прем'єр-міністрами, генеральними секретарями стають одиниці, тобто люди, що внаслідок соціальних, часових, особистих та невідомих умов якимось чином опинились на верхівці офіційного апарату. І чим менш прозорий і демократичний лад є в країні, тим більша ймовірність, що на верхівці опиниться невідомо-хто, чиї персональні вподобання, амбіції та особливості характеру відіб'ються на економічному курсі держави.

В тоталітарних режимах ця тенденція прослідковується найбільш яскраво. Коли влада окремої людини є абсолютною, то це може призвести до нищівних для країни наслідків – мільйонних репресій, як в першій половині періоду СРСР у Сталінські часи, кривавої анархії, як під час Культурної

революції в Китаї в 60х під очільництвом Мао Цзидуна, чи вже триваючого більш як 60 років голоду у найменш демократичній країні світу – Північній Кореї, керованої батьком народу пухкеньким Кім Ір Сеном та тепер його не менш гладким нащадком Кім Чен Іром. Приклади масового геноциду народу під свідомим керівництвом його лідерів можна додати, проте очевидно одне – люди, що це роблять, психологічно хворі, що перекладають свою руйнівну природу на долі мільйонів інших. Проте влада за тоталітарних умов розширена до абсолюту, на керівну особу можуть подіяти лише внутрішні обмеження, які занадто викривлені, чи просто відсутні.

Весь цей довгий відступ був покликаний продемонструвати позицію про те, що економічна конкурентоздатність держави залежить від влади, що її очолює, її топ-менеджменту, оскільки влада складається з людей, що вже визначають політику, економіку та все інше. Найбільш прогресують у економічному відношенні країни, де вже давно стихла соціальна турбуленція та встановилась чітка процедура демократичного оновлення влади. Адже тоді вплив окремої постаті нівелюється (хоча, безперечно, завжди присутній) і до влади шляхом відкритого відбору дійсно можуть прийти найкращі, що є компетентними у питаннях економіки, бюджетної та податкової політик, соціальної сфери та інших державних питаннях. Проте, якщо ще у 2004 р. в Україні була майже автократія, керована колишнім посереднім директором Южмашу, прикрашена корупцією, тіньовими схемами приватизації, розкраданням коштів з держбюджету, телефонним правом та недієвістю законів, то хіба можна було сподіватись на здорову базу для розвитку економіки? Досі в законодавчому органі країни частина кадрів вихована в найкращих совкових традиціях радянського партапарату, а частина належить до великих лобістських фінансово-промислових груп, що збагатились за часів трансформації економіки далеко не легальним шляхом (бо саме поняття „легально” було розмите, а закони часто встановлювали на місця шляхом просто сили) і прагнуть задоволення своїх інтересів за рахунок присутності у владі.

2004 рік з його бурхливими соціальними змінами приніс надії на оновлення керівництва, а отже й на реструктуризацію і ресистематизацію процесів в Україні, на встановлення фактичного верховенства права і зміну економічного курсу на більш продуктивний і стратегічно-вивірений. (До речі, невідомо що було б з нашою державою під час теперішньої економічної кризи, коли тогочасні уряди умудрялись розігнати інфляцію до галопуючої і просадити всі інші економічні показники за стабільних і сприятливих світових умов. Чи не стали б ми зараз першою країною з повним економічним колапсом?)

Тож лише утвердивши на керівних посадах людей, що розуміють свою ключову місію – скеровувати суспільство і розвивати його, ми можемо покращити нашу конкурентноздатність у глобальному масштабі, поставити процеси у державі в одну колію з польськими, де діяльність Леха Валенси та його наступників історично від початку була спрямована на це.

Польща раніше обрала демократичний напрям змін та розвитку за аналогами Європейських країн, ми ж зробили цей крок недавно – під час Помаранчевої революції. Хоча цей шлях соціальних змін дуже не легкий та не короткий, бо відбувається оновлення устрою, який гальмував подальший розвиток, проте лише здоровий фундамент забезпечить побудову міцної державної системи, наслідком якої стануть більш прозорі та відкриті взаємозв'язки у суспільстві і стабільно зростаюча економіка. Закласти ж цей державний фундамент мають змогу лише найвищі керівники, на якому вже ми – інші члени суспільства зможемо розвивати всі сфери суспільного життя. Тому, якщо після всього пройденого нами шляху історичні обставини дають нам право вибирати очільників і впливати на майбутнє нашої країни, ми вже не маємо права на помилку.